

Περίληψη

της ομιλίας της Συνηγόρου του Πολίτη στην 13^η Ετήσια Διάλεξη του Ελληνικού Παρατηρητηρίου του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου του London School of Economics

«Ο Συνήγορος του Πολίτη και η Δημόσια Διοίκηση στην συγκυρία της κρίσης»

Η δημιουργία του Συνηγόρου του Πολίτη το 1997 ως ανεξάρτητης αρχής μπορεί να θεωρηθεί σύμβολο θεσμικού εκσυγχρονισμού. Αποσκοπούσε στην ενίσχυση του Κράτους Δικαίου, στην εδραίωση της καλής διακυβέρνησης και στη διασφάλιση της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Συνιστούσε μια ένεση λογοδοσίας στο ελληνικό πολιτικό - διοικητικό σύστημα και ένα μέσο ενδυνάμωσης των πολιτών απέναντι στη γραφειοκρατία. Τα ειδικά χαρακτηριστικά του θεσμού του Συνηγόρου, ως μηχανισμού μη αποφασιστικής εξουσίας, χωρίς κυρωτική αρμοδιότητα, τον διαχωρίζουν από άλλους ελεγκτικούς μηχανισμούς και από τα δικαστήρια. Οι μη δεσμευτικές εισηγήσεις του χρησιμοποιούν την πειθώ και το κύρος προκειμένου να ενθαρρύνουν τη διοίκηση να αναθεωρήσει τη θέση ή και τις πράξεις της σε συγκεκριμένα ζητήματα.

Ένας θεσμός τέτοιου τύπου, αποκτά ιδιαίτερη σημασία στο ελληνικό πλαίσιο, το οποίο παραδοσιακά χαρακτηρίζεται από έλλειψη εμπιστοσύνης της κοινωνίας στους θεσμούς και την τάση να τους παρακάμπτει, διάσταση μεταξύ τυπικών κανόνων και άτυπων πρακτικών, πολιτικοποίηση, διοικητικές ελλείψεις και ελλιπή εφαρμογή διοικητικών και δικαστικών αποφάσεων. Ο Συνήγορος επωφελείται από μια βαθιά κατανόηση της καθημερινής λειτουργίας και των προβλημάτων της διοίκησης που τροφοδοτούν τις ευρύτερες προτάσεις του για νομοθετικές αλλαγές και οργανωτικές βελτιώσεις. Τα προβλήματα επισημαίνονται στις ετήσιες και ειδικές εκθέσεις του και επιτρέπουν την εξεύρεση συνεκτικών αλλά ταυτόχρονα πιο ευρηματικών και καινοτόμων τρόπων αντιμετώπισής τους. Αυτή η πλευρά της αποστολής του Συνηγόρου έχει αποδειχθεί πολύ σημαντική για την προώθηση της καλής διακυβέρνησης και τον καθιστά φυσικό σύμμαχο της διοικητικής μεταρρύθμισης στην Ελλάδα.

Η επαφή με τους πολίτες και τα προβλήματά τους προσδίδει στον θεσμό του Συνηγόρου έναν σημαίνοντα ρόλο και τον εκθέτει στις τρέχουσες προκλήσεις στο πλαίσιο της δημοσιονομικής λιτότητας και της πολυετούς οικονομικής ύφεσης. Ως διαμεσολαβητής μεταξύ της δημόσιας διοίκησης και της κοινωνίας, ο Συνήγορος καλείται να ανταποκριθεί σε προκλήσεις που γεννώνται από καταστάσεις δίχως προηγούμενο.

Η οικονομική κρίση ανέδειξε τις συσσωρευμένες επιπτώσεις γνωστών πολιτικο-διοικητικών ελλείψεων και επίσης προσέθεσε νέα προβλήματα. Πέρα από την έλλειψη οικονομικών πόρων, η δημόσια διοίκηση βρίσκεται σε αυξανόμενη πίεση να επιτελέσει τη λειτουργία

της με λιγότερο προσωπικό, νέους και αυστηρούς κανόνες και διαδικασίες οικονομικής διαχείρισης και σε ένα νομικό και οργανωτικό πλαίσιο με υψηλό βαθμό ρευστότητας και συχνές και απροσδόκητες αλλαγές. Αυτά επιφέρουν σοβαρές επιπτώσεις στην ικανότητα της διοίκησης να διεκπεραιώσει τα καθήκοντά της, ειδικά σε υπηρεσίες που συναλλάσσονται με το κοινό. Μια γενική τάση να απαξιώνεται η δημόσια υπηρεσία και να αντιμετωπίζεται ως αποδιοπομπαίος τράγος για όλα τα δεινά, επιβαρύνει ένα αρνητικό πλαίσιο λειτουργίας. Περιορισμένοι πόροι και χρονική πίεση δεν εξορθολογίζουν αλλά ενισχύουν τις ελλείψεις της.

Στην κοινωνία, σημάδια κοινωνικής εξάντλησης και μεταρρυθμιστικής κόπωσης είναι ιδιαιτέρως εμφανή. Οι πολίτες συχνά αναφέρουν στον Συνήγορο όχι απλά ένα γραφειοκρατικό ζήτημα αλλά την παντελή αδυναμία τους να εκπληρώσουν τις, οικονομικές κυρίως, υποχρεώσεις τους προς το κράτος. Η κορύφωση των αναφορών αντανακλά τους τομείς στους οποίους είναι πιο ορατή η δυσκολία του ελληνικού κράτους να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του προς τους πολίτες. Πρόκειται κυρίως για το κράτος πρόνοιας (λ.χ. μεγάλες καθυστερήσεις για απονομή συντάξεων και προνοιακών επιδομάτων), ληξιπρόθεσμες οφειλές του κράτους προς τους πολίτες κλ.π. Τα κοινωνικά δικαιώματα τελούν υπό ασφυκτική πίεση και η ατομική διαμεσολάβηση δεν είναι πάντα η λύση, αφού τα ουσιαστικά ζητήματα είναι συστημικά. Την ίδια στιγμή, οι προσδοκίες των πολιτών από τον Συνήγορο συχνά υπερβάνουν τις ρεαλιστικές πιθανότητες να αλλάξουν γενικοί κανόνες. Σε ένα παρόμοιο κοινωνικά και πολιτικά φορτισμένο κλίμα, ακραίες θέσεις και πράξεις αναφύονται στην κοινωνία, καθιστώντας την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων επείγουσα και βασική ανάγκη.

Ο Συνήγορος καλείται να ανταποκριθεί σε όλα αυτά. Ο ρόλος του φαίνεται να έχει μετατοπισθεί. Δεν είναι πια ένας θεσμός που ασχολείται με πολλές αλλά περιθωριακές δυσλειτουργίες και πιέζει για βελτιώσεις. Σήμερα υπάρχει γενικευμένη απογοήτευση ενώ ένα αίτημα κοινωνικής δικαιοσύνης αντανακλάται στις αναφορές των πολιτών: αίτημα για αναλογικότητα στην κατανομή των δημόσιων βαρών, τήρηση των κανόνων και διαφάνεια στη διαχείριση των δημοσίων υποθέσεων. Ενώ οι κοινωνικές ανισότητες οξύνονται, όσο λιγότεροι είναι οι πόροι τόσο περισσότερο σημαντικοί είναι οι κανόνες και τα κριτήρια δίκαιης κατανομής.

Ανταποκρινόμενος σε όλα αυτά, ο Συνήγορος έχει αναπροσδιορίσει τη δράση του. Οι προτάσεις που προωθεί λαμβάνουν συστηματικά υπόψη τις παρούσες συνθήκες, τους περιορισμένους πόρους αλλά επίσης και τις άμεσες ανάγκες των ανθρώπων. Το έργο του είναι ακόμη πιο δύσκολο λόγω της συνεχιζόμενης έλλειψης εμπιστοσύνης στους πολιτικο-διοικητικούς θεσμούς. Εγγύτητα με τους πολίτες αλλά και απόσταση από την ενεργό πολιτική, μια γερή δόση νηφαλιότητας και δημιουργικότητας απαιτούνται προκειμένου ο Συνήγορος να έχει τη δυνατότητα να διατυπώνει με αξιοπιστία θέσεις και εισηγήσεις.